

До
Членовете на Научно жури
СА „Д. А. Ценов“
Катедра „Финанси и кредит“

СТАНОВИЩЕ

на член на научно жури, определено със Заповед № 686/ 11.07.2023 г.
на Ректора на СА „Д. А. Ценов“ – Свищов
относно дисертационен труд за присъждане на ОНС „доктор“

Автор на становището: доц. д-р Ваня Денчева Щонкова, катедра „Финанси и счетоводство“, ВТУ „Св. св. Кирил и Методий“, научна специалност „Финанси, парично обращение, кредит и застраховка“

Автор на дисертационния труд: докторант Беатрис Венциславова Любенова, d020218170, по докторска програма „Финанси, парично обращение, кредит и застраховка (финанси)“

Тема на дисертационния труд: „Оценка и управление на риска на регулираните финансови институции“

Научен ръководител: проф. д-р Стоян Проданов

I. Общо представяне на дисертационния труд

1. Предмет

За обект на изследване докторантът Беатрис Любенова определя „банките и застрахователните дружества“, а за предмет – „управлението на риска в банките и застрахователните дружества в условията на нарастващи регуляторни изисквания“. В съответствие с това са формулираните изследователската теза, цел и задачи дисертационния труд, както и представените методология и информационно осигуряване на изследването (с. 12-13). Авторът обосновава също главното ограничително условие в изложението поради широкия обхват на регулираните финансови институции и спецификите в регулациите – то се фокусира именно върху „банките и застрахователните дружества като ключови представители на финансовия сектор...“

2. Обем

Дисертацията е в обем от 271 стандартни страници, в това число: въведение, три глави, заключение, 2 приложения и библиография. Изложението без приложенията се състои от 242 страници.

3. Структура

Структурата на труда следва реализирането на поставената цел и задачи и спомага за доказване на изследователската теза. Той включва теоретични аспекти, анализ на регуляторната рамка и авторово изследване.

Във **въведението** се съдържа необходимото за подобни научни изследвания – аргументиране актуалността на темата и формулиране на обекта, предмета, тезата, целта, задачите и пр.

В първа глава се прави преглед на еволюцията във възгледите и теориите за риска и се акцентира на спецификата на риска във финансия сектор. Анализират се също същността, значението и етапите при управлението на риска в банките и застрахователните дружества. По-нататък се разглеждат моделите стойност под риск VaR и очакван дефицит ES с техните предимства при текущия мониторинг на риска и с подчертаване на ограничеността им при исторически анализ. Представени са и особеностите на метода за оценка на риска Монте Карло и на теорията на риска в застраховането. Обосновават се ползите и необходимостта от прилагане на стрес тестове като важен инструмент за оценка на въздействието на неблагоприятните макроикономически сценарии върху устойчивостта на банките и застрахователните дружества.

Във втора глава е извършен задълбочен анализ на регулатиците в банковия и застрахователния сектор. Проследява се последователно еволюцията на международната регулаторна рамка на банковите институции – Базел I, Базел II, Базел III, както и регулаторната рамка в застрахователния сектор в Европейски съюз – Платежоспособност I и Платежоспособност II. Докторантката умело коментира необходимостта от коригиране и надграждане на регулаторните рамки в съответствие с промените в икономическата и финансовата конюнктура. Силен момент в тази глава е авторовото сравнение между регулаторните изисквания в банковия и застрахователния сектор и по-специално Базел III и Платежоспособност II, като са изведени три определящи критерия – обхват на прилагане, изисквания за приемливост на собствения капитал и концепцията за управление на риска.

Трета глава е с емпирико-изследователски характер, като докторантката се основава на официални статистически данни от националните и европейски органи за надзор и регулиране на финансия сектор за периода 2017 – 2020 г. (2021 г.). Последователно са извършени следните анализи: анализ на структурата на собствения капитал в банковия и застрахователния сектор; анализ на изпълнението на капиталовите изисквания в двата сектора; анализ на зависимостта между рисковете и собствения капитал в единия и в другия сектор. Използват се както показатели от дескриптивната статистика, така и анализ на зависимости посредством регресионния и корелационния метод. Чрез тяхното прилагане се достига до важни изводи за ключовата роля на риск мениджмънта по отношение на капиталовите изисквания и гарантирането на платежоспособността на финансовите институции

В **заключението** се обобщават получените резултати от разработването на дисертационния труд.

4. Литература

Докторантът е използвал 145 източника на български и английски език, свързани с теоретико-методологическите основи на дисертационния труд, включващи научни публикации на наши и чужди автори, регламентиращи документи и статистическа информация.

5. Приложения

В дисертацията се съдържат 2 приложения, представляващи данни за банковия и застрахователния сектор от Европейския банков орган (ЕВА) и Европейския орган за застраховане и професионално пенсионно осигуряване (EIOPA). В изложението се съдържат множество таблици и фигури, онагледяващи анализа на регулатиците, както и резултатите от авторовите изследвания.

II. Преценка на формата и съдържанието на дисертационния труд

1. Преценка на актуалността и разработеността на изследвания в дисертацията на учен проблем

Ключовата роля на финансовите институции и тяхната стабилност за икономическата система, както и въздействието на множеството кризи изискват строга регуляторна рамка и надзор на дейността и осъществяването на риск мениджмънта в банковия и застрахователния сектор. Beatrice Любенова, използвайки получените си знания и умения като бакалавър, магистър и докторант по финанси, както и придобитите професионални компетенции, се заема със задачата да изследва управлението на риска в банките и застрахователните дружества в ЕС (и в ЕИП) в условията на нарастващи регуляторни изисквания.

В своята работа докторантката добросъвестно откроява приноса на чужди и български изследователи, работили по проблемите на риск мениджмънта във финансовите институции. В същото време тя, от позициите си на аналитичен специалист в банка, провежда задълбочен анализ на развитието на регуляторните рамки и емпиричен анализ на управлението на риска в 77 банки на най-високо ниво на консолидация в ЕС и ЕИП, както и в застрахователния сектор на 30 страни от ЕС и ЕИП. Считам за новост съчетаването на изследването на риск мениджмънта в двата сектора поради ключовото им място във финансовата система и роля в икономиката.

2. Мнение за езика, обема и инструментариума на дисертационния труд

Дисертационният труд е написан на много добър академичен език, като прецизно се използва общата и специфична научна терминология. На отделни места се наблюдават повторения на изрази и изречения.

Източниците на статистическа информация, регулативните документи, както и научните изследвания по темата, са цитирани съобразно установените изисквания при спазване правилата на научната етика. Приложените изследователски методи показват умения за работа с научна литература и компетенции за провеждане на емпирични проучвания и интерпретация на резултатите от тях.

В дисертацията се откроява авторовото присъствие при „прочита“ на теоретичните постановки, при обосноваване на еволюцията и сравнението на регуляторните рамки за банките и застрахователните дружества, при планиране и провеждане на емпиричния анализ, при обобщаването и тълкуването на получените резултати.

Обемът, структурата и съдържанието на дисертацията съответстват на формулираната изследователска теза и следват поставената цел и задачи.

3. Мнение доколко авторефератът отразява точно и пълно труда

В автореферата присъстват задължителните елементи: обща характеристика; основно съдържание на дисертационния труд (и синтезирано изложение); насоки за бъдещи изследвания; справка за научните и научно-приложните приноси; списък с публикациите на докторанта; справка за съответствие с националните изисквания по ППЗРАСРБ; декларация за оригиналност и достоверност на дисертационния труд.

Авторефератът отразява достоверно структурата, логиката и съдържанието на труда.

Пряко свързани с темата на дисертацията са седем публикации – две студии, една статия и четири научни доклада, от които двата в съавторство и от чуждестранни конференции (Хърватия).

III. Научни и научно-приложни приноси на дисертационния труд

Авторът формулира пет приноса, които действително отразяват качествата на дисертацията. Моето виждане за главните приноси на научния труд се изразява в следното.

Първо, чрез задълбочено проучване на литературата по проблемите на риска и неговото управление във финансовата система, са откроени общите характеристики и спецификите за банковия и застрахователния сектор. Едновременно с това е обоснована необходимостта при съвременни условия от ефективен риск мениджмънт, нарастващи регуляторни изисквания към капитала и стриктен контрол на надзорните органи.

Второ, чрез използване на историческия и сравнителния метод е извършен задълбочен и оригинален анализ на регуляторните рамки за банковия и застрахователния сектор по отношение на методологическите особености, необходимост от въвеждане и надграждане, значимост за заздравяване на капиталовата база в условията на усложняване на рисковете. Идентифицирани са три ключови компонента, въз основа на които са изведени спецификите на регуляторното взаимодействие на Базел III и Платежоспособност II.

Трето, чрез използването на мащабни данни от европейските надзорни органи е проведено емпирично изследване, включващо анализ на ключови показатели за капитала и управлението на риска в европейската банкова и застрахователна система. Конструирани са модели за влиянието на рисковите фактори върху размера на собствения капитал в двата сектора и е установена ключовата роля на риск мениджмънта по отношение на капиталовите изисквания и гарантирането на платежоспособността на банките и застрахователните компании.

Посочените приноси считам за лично дело на докторанта. Чрез тях, от една страна, се обогатяват научните изследвания в областта на риск мениджмънта във финансовия сектор, а от друга – се демонстрират практико-приложни насоки за анализ и оценка на риска в банките и застрахователните дружества.

IV. Критични бележки и въпроси по дисертационния труд

В своя труд Беатрис Любенова показва знания, умения и компетенции в сферата на финансите, придобити по време на обучението ѝ като студент и докторант, както и в професионалната ѝ дейност. Нямам сериозни забележки към качествата на дисертацията. Все пак, предвид прецизността, изисквана в нашето поприще, ще отбележа следните несъществени и поправими слабости: 1) на места в изложението в първа и втора глава има повторения на цитати и мисли на докторанта; 2) излишно е отново да се изяснява риска в застраховането във втора глава, след като това е направено в първа; 3) би било удачно да се задълбочи интерпретацията на изведените регресионни модели в края на трета глава и да се включат препоръки/ насоки, свързани с риск мениджмънта в секторите.

Въпросите ми към докторанта са:

- 1) Да се открият главните особености в българската банкова система и застрахователен сектор по отношение на ключовите показатели за капитала и управлението на риска.
- 2) Има ли сериозна промяна в показателите за капитала и изпълнението на капиталовите изисквания в двата сектора през 2022 – 2023 г. в контекста на динамичната среда?

V. Обобщена оценка на дисертационния труд и заключение

Представеният дисертационен труд отговаря на изискванията на националната и университетската нормативна уредба в СА „Д. А. Ценов“. Чрез него докторантката Беатрис Любенова

демонстрира отлично ниво на общоикономическа и финансова теоретична подготовка, надградени с професионален опит, както и способности за провеждане на самостоятелни емпирични изследвания. Налице са необходимата актуалност и значимост на разработвания проблем, добросъвестност в изложението, научна значимост и оригиналност на авторовите анализи. Идеите и резултатите от проведените изследвания са популяризиирани чрез участия в конференции и в научни публикации.

Всичко това ми дава основание да поставя положителна оценка на дисертационния труд и да предложа на уважаемите членове на Научното жури да гласуват за присъждане на образователната и научна степен „доктор” по докторска програма „Финанси, парично обръщение, кредит и застраховка (финанси)” на докторант Беатрис Венциславова Любенова.

20.08.2023 г.,
Велико Търново

Изготвил становището:
(доц. д-р В. Йонкова)